

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
BANK-MOLIYA AKADEMIYASI**

**70412205 – “BANK HISOBI, AUDITI VA NAZORATI”
MAGISTRATURAGA MUTAXASSISLIGIGA KIRISH BO'YICHA
MAXSUS FANDAN SINOVLAR
("BANKLARDA BUXGALTERIYA HISOBI" VA "BANK AUDITI"
FANLARI)**

DASTURI

Toshkent – 2023

*Fan bo'yicha magistraturaga kirish sinovlari dasturi Bank-moliya akademiyasi
Kengashining 2023-yil «03» 10 dagi 2-sonli majlis bayonnomasi bilan
ma'qullangan.*

“TAVSIYA ETILGAN”

*“Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasi majlisida
muhokama qilingan va tavsiya etilgan*

*Kafedra mudiri N. Rizayev - N.K.Rizayev
(kafedra majlisining 2-sonli bayonnomasi
«20» 09 2023-yil)*

Tuzuvchi:

Rizayev N.K.

O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi
“Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasi mudiri, i.f.d., prof.

Taqrizchilar:

Ibragimov A.K.

O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi
“Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasi professori, i.f.d.

Umarov Z.A.

Toshkent moliya instituti "Bank hisobi va auditi" kafedrasi
mudiri, i.f.n, professor.

KIRISH

Banklarda buxgalteriya hisobi va auditini yuritish va hisobotlarni tuzish nafaqat bank mijozlari va aholiga sifatli bank xizmatlarini ko‘rsatish, balki bank aksiyadorlari, kreditorlari, investorlari va davlat moliya muassasalarini zarur axborot bilan ta’minlash hamda moliyaviy barqarorligi va iqtisodiy samadorligini nazorat qilishda muhim o‘rin tutadi.

Dastur O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi”, PF-60-son Farmoni, O‘zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi “Ta’lim to‘g‘risida”gi O‘RQ-637-sonli, 2019-yil 29-oktabrdagi “Ilm-fan va ilmiy faoliyat to‘g‘risida”gi O‘RQ-576-sonli Qonunlari, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi oliv ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-5847-sonli Farmoni, 2021-yil 24-dekabrdagi “Davlat oliv ta’lim muassasalarining akademik va tashkiliy-boshqaruv mustaqilligini ta’minlash bo‘yicha qo‘srimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” gi PQ-60-sonli, 2021-yil 24-dekabrdagi “Davlat oliv ta’lim muassasalariga moliyaviy mustaqillik berish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-61-sonli, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrdagi “Oliv ta’lim muassasalarida ta’lim jarayonini tashkil etish bilan bog‘liq tizimni takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 824-son Qarorlarining asosiy qoidalariga muvofiq ishlab chiqilgan.

Yuqoridaqilardan kelib chiqib 70412205 – “Bank hisobi, auditi va nazorati” mutaxassisligiga tinglovchilikka o‘qishga qabul qilinayotgan nomzodlardan quyidagi bazaviy mavzular bo‘yicha bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishlari talab qilinadi.

I. FANNING ASOSIY MAVZULARI

“BANKLARDA BUXGALTERIYA HISOBI” FANI

1-MAVZU. BANKLARDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL QILINISHI

Raqamlashtirish sharoitida banklarda buxgalteriya hisobining mazmuni va uni tashkil etishning ahamiyati. Bank hisob-operatsion apparatining tuzilishi; buxgalteriya xodimining huquq va majburiyatları, banklarda buxgalteriya hisobini tashkil qilish asoslari. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki va tijorat banklari buxgalteriya hisobining hisob varaqalar rejali va ularning tavsifi. Bank balansi va uning tuzilishi.

2-MAVZU. BANK HUJJATLARI VA HUJJATLAR AYLANISHI. BANK ICHKI NAZORATI

Bank hujjatlarining mazmuni, ahamiyati, turlari va ularning tavsifi. Elektron hujjatlar va ularni shakllantirish. Banklarda hujjatlar aylanishini tashkil qilish, buxgalteriya hujjatlarini saqlash tartibi, arxivlashtirish. Bank ichki nazorati, uning turlari va ahamiyati, ichki nazoratni tashkil qilish, dastlabki nazorat, joriy nazorat, so‘nggi nazorat.

3-MAVZU. MIJOZLARGA HISOB VARAQ OCHISH VA YURITISH TARTIBI. BANKLARDA DEPOZIT OPERATSIYALARI HISABI

Banklarda ochiladigan bank hisob varaqlari. Bank hisob varaqlarini yuritish bo‘yicha shartnoma va uning mazmuni. Hisob varaqlarni ochish va yuritish tartibi. Mijozlar hisob varaqlarini yopish va qayta rasmiylashtirish tartibi. Depozit operatsiyalari hisobining tashkil etilishi. Talab qilib olinguncha saqlanadigan depozitlar hisobi. Muddatli va jamg‘arma depozitlari bo‘yicha operatsiyalar hisobi. Mijozlarning boshqa depozit hisob varaqlari bo‘yicha operatsiyalar hisobi.

4-MAVZU. NAQD PULSIZ HISOB-KITOBLAR OPERATSIYALARI HISABI

Naqd pulsiz hisob-kitoblar mohiyati va ularni tashkil etish asoslari. To‘lov topshiriqnomalari bilan hisob-kitoblar, to‘lov talabnomalari bilan hisob-kitoblar; akkreditivlar bilan hisob-kitoblar; inkasso topshiriqnomasi bilan hisob-kitoblar, bank plastik kartochkalari bilan hisob-kitoblar, memoreal orderlar bilan hisob-kitoblarni amalga oshirish tartibi, ularni rasmiylashtirilishi va hisobini yuritish. O‘zbekiston Respublikasida naqd pulsiz hisob-kitoblarni rivojlantirish istiqbollari.

5-MAVZU. BANKLARARO HISOB-KITOBLAR HISABI

Banklararo hisob-kitoblarning mazmuni va ularning tashkil etilishi. Banklarning vakillik hisobvaraqlari ochilishi va yuritilishi. Elektron to‘lov tizimi. Banklararo hisob-kitoblarning elektron to‘lov tizimi orqali tashkil etilishi va hisobga olinishi. Hisob markazlari ishining tashkil etilishi. Yagona vakillik hisob varag‘ining mohiyati, ahamiyati va yuritilishi.

6-MAVZU. BANKLARDA KASSA OPERATSIYALARI HISOBI

Banklarda kassa operatsiyalarini tashkil qilish, bank kassalarining turlari. Kirim kassa operatsiyalari bo'yicha hujjatlar aylanishi, hisobi va nazorati. Chiqim kassa operatsiyalari bo'yicha hujjatlar aylanishi, hisobi va nazorati. Kechki kassalarning faoliyati. Pul tushumlarini inkassatsiya qilish tartibi va hisobi. Zaxiradagi naqd pullarni hisobga olish. Valyuta ayirboshlash shaxobchalarida naqd pullar hisobini yuritish.

7-MAVZU. BANKLARDA KREDIT OPERATSIYALARINING BUXGALTERIYA HISOBI

Banklarda kredit operatsiyalari hisobining tashkil etilishi. Kredit operatsiyalari bo'yicha sintetik va analitik hisobning yuritilishi. Ssuda hisob varaqalarini ochish tartibi. Kredit kredit berish va qaytarish operatsiyalarining hisobi. Muddatli va muddati o'tgan ssudalar bo'yicha foizlar hisoblash va undirish tartibi.

8-MAVZU. BANKLARDA LIZING VA FAKTORING OPERATSIYALARINING BUXGALTERIYA HISOBI

Banklarda lizing operatsiyalarini tashkil etilishi. Lizing operatsiyalari turlari va ularni amalga oshirish tartibi. Lizing operatsiyalarini buxgalteriya hisobida aks ettirilishi. Faktoring operatsiyalari mohiyati va ularni tashkil etilishi. Faktoring operatsiyalarini amalga oshirish tartibi. Faktoring operatsiyalari hisobini yuritishning xususiyatlari, faktoring operatsiyalarining hisobi.

9-MAVZU. BANK DAROMADLARI VA XARAJATLARI HISOBI. BANKLARDA SOLIQLAR HISOBI

Bank daromadlari va ularning tarkibi. Bankning foizli va foizsiz daromadlari, ularning hisobi. Bank xarajatlari, ularning tarkibi, bankning foizli, foizsiz va operatsion xarajatlarini hisobga olish. Bank faoliyati moliyaviy natijalarining hisobi.

Bankning budjet va budgetdan tashqari to'lovlar turlari va ularni hisoblash. Banklarda daromad solig'i, qo'shimcha qiymat solig'i, ekologiya solig'i, mol-mulk solig'ini hisoblash va hisobini yuritish tartibi. Byudjetdan tashqari to'lovlar bo'yicha operatsiyalarni bank buxgalteriya hisobida aks ettirilishi.

10-MAVZU. BANK BUXGALTERIYA HISOBOTLARI

Bank buxgalteriya hisobotlarining ahamiyati va turlari. Joriy buxgalteriya hisobotining mazmuni. Yillik hisobotning mazmuni, uni tuzish va tasdiqlash tartibi. Bank kunlik balansi mohiyati va tuzish tartibi. Tijorat bankarining moliyaviy hisobotlari. Yillik bank hisobotlarini matbuotda e'lon qilish.

“BANK AUDITI” FANI

1-MAVZU. “BANK AUDITI” FANINING PREDMETI, METODI VA VAZIFALARI

Audit va auditorlik faoliyatining mohiyati. Bank auditining predmeti va metodi. Moliyaviy hisobot ma'lumotidan foydalanuvchilar. Auditning maqsadi va vazifalari. Respublikada bank auditini rivojlanish bosqichlari. Bank auditiga doir qo'shimcha vazifalar va talablar.

2-MAVZU. BANK AUDITINI TASHKIL QILINISHI VA TURLARI

Banklarda ichki va tashqi auditni tashkil etish masalalari. Auditning turlari. Audit o'tkazishning printsiplari. Auditga hamroh bo'ladigan xizmat turlari. Auditorning etikasi. Auditorning huquq va majburiyatlar. Auditorlarning mustaqilligi.

3-MAVZU. NAQD PUL VA KASSA OPERATSIYALARINI AUDITI

Bank kassa operatsiyalarini normativlar bilan tartibga solinishi. Banklarda kassa va kassa operatsiyalarini auditing maqsadi, vazifalari va audit tekshirushi manbalari. Materiallarni inventarizatsiya qilish, ularni saqlash va hisobini yuritish tartibini tekshirish. Tashkilotlardan bank kassasiga naqd pulni qabul qilish operatsiyalarini tekshirish. Tashkilotlarga naqd pul birliklarini berish tartibini tekshirish. Bank operatsion kassasi xulosasini va kassa xujjatlarini saqlash tartibini tekshirish. Kassa operatsiyasini teksirish bo'yicha bank ichki nazorati materiallarini tahlil qilish.

4 -MAVZU. HISOB-KITOB OPERATSIYALARINI AUDITI

O'zbekiston Respublikasi milliy valyutasida kredit tashkilotlari tomonidan amalga oshiriladigan hisob-kitob operatsiyalarini tartibga solish normativlari. Hisob-kitob operatsiyalarini maqsadi, vazifalari va auditorlik tekshirushi manbalari. Tashkilotlarni hisob raqamini ochilishi va yuritilishi tartibiga rioya etilganligini tekshirish. Mijozning hisob raqami bo'yicha naqd pulsiz hisob-kitoblarni amalga oshirilishini tekshirish. Banklararo hisob-kitob operatsiyalarini amalga oshirish tartibiga rioya etilganligini ichki va tashqi auditidan o'tkazish.

5 -MAVZU. KREDIT OPERATSIYALARINI RASMIYLASHTIRISH VA HISOBGA OLİSH AUDITI

Kredit tashkilotlari mablag'larini joylashtirish va ular bo'yicha foizlar hisoblash operatsiyalarini O'zbekistonda tartibga solinishi. Kreditlash

operatsiyalarini maqsadi, vazifalari va auditorlik tekshiruvi manbalari. Har-xil turdag'i kreditlarni berilishi, qaytarilishi va hisobotlarda ularni aks ettirilishi tartibi audit. Bir martalik ssudalarni audit. Berilgan ssudalarni sifati va ishonchli ta'minotini baholash.

Banklararo berilgan kreditlarni audit. Joylashtirilgan pul mablag'lariga hisoblangan va chegirib olingan foizlarni va ularni hisobini to'g'ri aks ettirilganligini tekshirish. Kredit riskini baholash bo'yicha bankda qo'llananiladigan tartibga rioya qilib, ssudalar bo'yicha kutilayotgan yo'qotishlar uchun rezerv shakllantirishni to'g'riliqi va to'liqligini tekshirish. Bank kredit siyosatini va kredit risklarini boshqarish sifatini baholash.

6-MAVZU. TIJORAT BANKLARI DAROMADLARI, HARAJATLARI VA FOYDASI AUDITI

Bankning moliyaviy natijalari auditining maqsadi, vazifalari va auditorlik tekshiruvining manbalari. Kelgusi davr daromadlari va xarajatlarini tekshirish. Hisobot davri daromadlari va xarajatlarini tekshirish. Moliyaviy natijalarni to'g'ri shaklanishini, taqsimlanishini va bank foydasini ishlatilishini tekshirish.

7-MAVZU. DEBITORLAR, KREDITORLAR VA QIMMATLI QOG'OZLAR AUDITI

Banklarda debtorlar, kreditorlar ichki va tashqi audit. Kredit tashkilotlarida qimmatli qog'ozlar bilan operatsiyalarni tartibga solinishi. Qimmatli qog'ozlar bilan o'tkaziladigan operatsiyalar auditining maqsadi, vazifalari va audit tekshiruvi o'tkazilishining manbalari. Bankni qarz majburiyatlarini va aktsiyalarga tikkan qo'yilmalari audit. Dilerlik faoliyati audit. Brokerlik faoliyati audit. Veksel operatsiyalarini tekshirish. Qimmatli qog'ozlar ta'minoti bo'yicha rezervlarni tashkil qilish va ishlatilishi tartibini tekshirish.

8-MAVZU. VALYUTA OPERATSIYALARI AUDITI

Valyuta raqamlarini to'g'ri ochilishi va yuritilishini tekshirish. Xorijiy valyutalarda operatsiyalarni o'tkazish va hisobini to'g'ri aks ettirish tartibi. Valyuta hisob raqamlarini qayta baholash operatsiyalarini va ochiq valyuta pozitsiyalarini yuritishni tekshirish. Bank konversion operatsiyalarini tekshirish. Mijoz topshiriqnomasiga asosan xorijiy valyutalarni sotib olish va sotish operatsiyalarini tekshirish. Mijozlarni eksport va import operatsiyalarini tekshirish. Bankni valyuta nazorati agenti funktsiyasini bajarishini tekshirish.

9-MAVZU. TIJORAT BANKLARIDA ASOSIY VOSITALAR, KAM

BAHOLI VA TEZ ESKIRUVCHI BUYUMLAR AUDITI

Banklarda asosiy vositalar ichki va tashqi auditining maqsadi. Asosiy vositalarning hisobini yuritilishi, baholanishi va qayta baholanishini tekshirish. Kam baholi aktivlar, tez eskiruvchi buyumlarni tekshirish. Kam baholi, tez eskiruvchi buyumlarni holati, saqlanishi va bank balansidan chiqarilishini tekshirish. Bankning asosiy vositalari va nomoddiy aktivlari tekshiruvi bo'yicha auditorlik xulosasi va uning muhokamasi.

10-MAVZU. AUDITORLIK RISKLARI VA AUDITORLIK XULOSALALARI

Audit risklari, ularning mazmuni, turlari va sug'urtalash tartibi. Auditorlik xulosalarini belgilanish maqsadi. Ichki va tashqi audit xulosalarining asosiy elementlari. Ichki va tashqi audit xulosalarining turlari. Auditor fikriga va auditorlik xulosasiga ta'sir qiluvchi omillar. Maxsus maqsad uchun tayyorlanadigan xulosalar. Ichki va tashqi audit xulosasini taqdim etilishi.

II. ASOSIY VA QO'SHIMCHA O'QUV ADABIYOTLAR HAMDA AXBOROT MANBALARI

Asosiy adabiyotlar:

1. Ибрагимов А, Ризаев Н, Умаров З. Банкларда молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартлари. Дарслик. (2чи қайта нашр), Т.: 2023 йил 520 б.
2. Умаров З.А. Банкларда бухгалтерия ҳисоби. Дарслик - Т.: «Иқтисод-Молия», 2021 . - 580 с.
3. Курбонов Р. Банк назорати. Дарслик - Т.: «Иқтисод-Молия», 2023 . - 450 с.
4. Omonov A.A., Karaliyev T.M. Banklarda buxgalteriya hisobi. Darslik. T., MOLIYA – IQTISOD 2014 у. – 295 б.
5. Умаров З.А., Муругова И.А., Бабаева Г.Я. Бухгалтерский учёт в банках. Учебник - Т.: «Иқтисод-Молия», 2019 . - 576 с.
6. Наврӯзова К.Н., Ортиқов О.А. Нақд пулсиз ҳисоб-китоблар ва тўлов тизими. Чўлпон. 2014.
7. Наврузова К., Аллаберганов Р. Бухгалтерский учёт в банках: Учебник - Т.: «Иқтисод-Молия», 2017 .-312 с
8. Umarov Z.A., Ibragimov A.K., Rizaev N.K., Marpatov M.D., – Banklarda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari / darslik – Т.: «IQTISOD-MOLIYA», 2019 – 500 b.
9. Карадиев Т., Файзуллаева М. «Банковский аудит». Учебное пособие.- Т.: ИҚТИСОД-МОЛИЯ, 2014 й.
10. Karaliyev T.M., Sayfiddinov I.F. Tijorat banklari faoliyatini tartibga solish va nazorati Darslik T: «Iqtisod-Moliya», 2019 у. - 304 б.

11. Karaliyev T. Fayzullaeva M. Bankovskiy audit.TMI. 2014.
12. Yadgarova M., Qurbonov R. Bank auditi. Darslik. –T.: «IQTISOD-MOLIYA» 2019 y.
13. Tuychiyev A., Qo‘ziyev I., Avloqulov A., Sherimbetov I., Avazov I. Audit. Darslik. – T.: “Iqtisod-Moliya”, 2019. – 530 b.
14. Wally Smiliauskas, Kate Bewley. Auditing: An International Approach Hardcover. McGraw-Hill Ryerson; 6 edition. 800 pages. 2014.

Qo‘sishma adabiyotlar:

15. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “2022-yil 28-yanvardagi 2022–2026 Yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi”, PF-60-son Farmoni.
16. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi oliv ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-sonli Farmoni.
17. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydag‘i “2020–2025 yillarga mo‘ljallangan O‘zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-5992-son Farmoni
18. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oljanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 488 b.
19. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 104 b.
20. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 56 b.
21. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 48 b.
22. К.М.Совская «Банковский-финансовый учет и аудит» Учеб.пос. М «Форум»-2014 г.
23. Omonov A.A, Qoraliev T.M “Pul va banklar” Darslik. T.: - “IQTISOD-MOLIYa”, 2019 y. – 461 b.
24. Abdullayeva Sh.Z. va b. “Pul va banklar” Darslik. T.: - “IQTISOD-MOLIYA”, 2019 y. – 628 b.

Internet saytlari:

25. www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi.
26. www.norma.uz – Axborot – huquqiy portalı
27. www.bfa.uz - O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi rasmiy sayti
28. www.cbu.uz – O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki rasmiy sayti.
29. www.stat.uz – O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika qo‘mitasining rasmiy sayti.